

Natuur.oriolus

Zeldzame vogels
in België 1998-2003
deel 2

Broedvogels in
achterhaven Zeebrugge

Grauwe Pijlstormvogel
in binnenland

G. Deussens
J' 2005

Broedvogels in de achterhaven van Zeebrugge

Breeding birds in the rear harbour of Zeebrugge, Belgium
Oiseaux nicheurs dans l'arrière-port de Zeebruges, Belgique

CHANTAL MARTENS, WIM JANS, FRANK DE SCHEEMAeker EN JOHAN VANDEPITTE

SAMENVATTING

Het gebied waar zich nu de achterhaven van Zeebrugge bevindt is reeds tientallen jaren gekend als een zeer waardevol broedgebied. Gedurende de laatste twee decennia werden er heel wat terreinen opgespoten en veranderde het grondgebruik op veel percelen. Om de evolutie in soorten, aantallen en terreingebruik bij de broedvogels na te gaan werd in het voorjaar van 2004 een volledige inventarisatie met uitgebreide territoriumkartering uitgevoerd. Deze resultaten werden vergeleken met de beschikbare data uit 1993.

In de Dudzeelse polder, het deel van de achterhaven waar het landschap nog in zijn oorspronkelijke toestand is, broeden nog steeds belangrijke aantallen weidevogels. Ten opzichte van 1993 is het aantal Grutto's *Limosa limosa* en Kluten *Recurvirostra avosetta* er ongeveer gelijk gebleven terwijl het aantal Scholeksters *Haematopus ostralegus* en Tureluurs *Tringa totanus* er zelfs meer dan verdubbeld is. Ook de opgespoten terreinen die begroeid zijn met grassen en kruiden vormen een geschikt broedbiotoop voor veel zogenaamde "weidevogelsoorten". Vooral de Grutto en de Veldleeuwrik *Alauda arvensis* geven de voorkeur aan deze terreinen. Eenzelfde vergelijking voor de volledige achterhaven levert een minder fraai beeld op. Met uitzondering van Tureluur en Scholekster is het aantal broedparen bij de steltlopers sterk teruggelopen, veelal tengevolge van biotoopverlies. Het huidige lage aantal recent opgespoten, schraal begroeide gronden brengt ook een afname van het aantal broedende Kluten en plevieren met zich mee. De opgespoten terreinen die rietland en plassen bevatten en de sloten en plassen in de weilanden, bieden levensruimte aan heel wat water- en rietvogels. Belangrijke soorten die er broeden zijn onder meer Dodaars *Tachybaptus ruficollis*, Slobeend *Anas clypeata*, Wintertaling *Anas crecca*, Zomertaling *Anas querquedula*, Waterral *Rallus aquaticus*, Oeverzwaluw *Riparia riparia*, Blauwborst *Luscinia svecica cyanecula*, Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*, Graszanger *Cisticola juncidis* en Baardmanneetje *Panurus biarmicus*. In de achterhaven van Zeebrugge broeden, tengevolge van de vegetatiesuccessie op de opgespoten terreinen, steeds meer vogels die gebonden zijn aan ruigtes, struwelen of bosjes. Naast de Roodborsttapuit *Saxicola torquata* en de Cetti's Zanger *Cettia cetti*, betreft het vooral vrij algemene soorten.

Niettegenstaande vooral de weidevogels de laatste tien jaar in aantal afgenomen zijn door een verlies aan geschikte broedbiotopen, is de achterhaven van Zeebrugge duidelijk nog steeds een belangrijk broedgebied.

ABSTRACT

For decades, the area now occupied by the rear harbour of Zeebrugge, has been recognized as a very important site for breeding birds. During the past 20 years, the area has seen great changes due to different land uses and land reclamation. In order to investigate the changes in species, their numbers and distribution of breeding birds, a full inventory was carried out in spring 2004, including territory mapping. These results were compared with data collected in 1993.

An important number of meadow birds still breed in the so-called "Dudzele polder", an area still maintained in its original state. In comparison with 1993, the number of Black-tailed Godwit *Limosa limosa* and Avocet *Recurvirostra avosetta* has remained stable, while Oystercatcher *Haematopus ostralegus* and Redshank *Tringa totanus* have more than doubled their numbers.

Reclaimed land covered with grasses and herbs provides ideal habitat for many meadow birds. Black-tailed Godwit and Skylark *Alauda arvensis* especially prefer these areas.

However, when a similar comparison is made for the entire rear harbour area, the situation is less promising. Mainly as a result of habitat loss, the number of breeding waders has seriously declined, with the exception of Redshank and Oystercatcher. The situation with a limited number of recently reclaimed areas, only sparsely covered with vegetation, has also resulted in declining numbers of breeding Avocet and plovers. The reclaimed areas that are covered with reedbeds and marshes, as well as the ditches and ponds in the meadows, provide good habitat for many waterbirds and reed dwellers. Important species are Little Grebe *Tachybaptus ruficollis*, Shoveler *Anas clypeata*, Teal *Anas crecca*, Garganey *Anas querquedula*, Water Rail *Rallus aquaticus*, Sand Martin *Riparia riparia*, Bluethroat *Luscinia svecica cyanecula*, Sedge Warbler *Acrocephalus schoenobaenus*, Zitting Cisticola *Cisticola juncidis* and Bearded Reedling *Panurus biarmicus*.

Due to vegetation succession in the reclaimed areas in the rear harbour of Zeebrugge, more and more birds occur which are dependent on scrub and woodland. Cetti's Warbler *Cettia cetti* and Stonechat *Saxicola torquata*, are examples of species which are benefiting.

RÉSUMÉ

La région où se trouve pour l'instant l'arrière-port de Zeebruges, est depuis des dizaines d'années connue comme une zone de nidification de très haute valeur. Durant les deux dernières décennies, beaucoup de terrains ont été remblayés et l'utilisation des sols changea sur diverses parcelles. Afin de contrôler l'évolution en espèces, nombres et l'utilisation des terrains par les oiseaux nicheurs, on effectua, au printemps 2004, un inventaire complet avec une cartographie exhaustive des territoires. Ces résultats étaient comparés aux données disponibles l'année 1993.

Dans le Dudzeelse polder, la partie de l'arrière-port, où le paysage a gardé son aspect original, nichent encore des nombres considérables d'oiseaux des prairies et des champs. Par rapport à 1993, le nombre de Barges à queue noire *Limosa limosa* et d'Avocettes élégantes *Recurvirostra avosetta* est resté quasiment stable tandis que le nombre d'Huitriers pies *Haematopus ostralegus* et de Chevaliers gambettes *Tringa totanus* y a plus que doublé. Les terrains remblayés, couverts de graminées et d'herbes forment un biotope excellent pour la nidification des "oiseaux des prairies et des champs". La Barge à queue noire et l'Alouette des champs *Alauda arvensis* préfèrent ces terrains. Une comparaison similaire pour tout l'arrière-port donne une image moins belle. A l'exception du Chevalier gambette et l'Huitrier pie, le nombre de couples nicheurs parmi les petits échassiers a fortement régressé, surtout à cause d'une perte de biotope. Le pourcentage réduit de terrains remblayés avec une végétation claisemée, provoque une baisse du nombre d'Avocettes élégantes et de pluviers nicheurs. Les terrains remblayés, couvert de roselières et de mares, et les fossés et les mares dans les prairies, offrent un espace vital à plusieurs oiseaux d'eau. Parmi les espèces qui y nichent il y a le Grèbe castagneux *Tachybaptus ruficollis*, le Canard souchet *Anas clypeata*, la Sarcelle d'hiver *Anas crecca*, la Sarcelle d'été *Anas querquedula*, le Râle d'eau *Rallus aquaticus*, l'Hirondelle des rivages *Riparia riparia*, la Gorgebleue à miroir *Luscinia svecica cyanecula*, le Phragmite des joncs *Acrocephalus schoenobaenus*, la Cisticole des joncs *Cisticola juncidis* et la Panure à moustaches *Panurus biarmicus*. Dans l'arrière-port de Zeebruges nichent, à cause de la succession de la végétation sur les terrains remblayés, de plus en plus d'oiseaux qui sont liés aux broussailles et aux bosquets. A part la Bouscarle de Cetti *Cettia cetti* et le Tarier père *Saxicola torquata*, il s'agit principalement d'espèces communes.

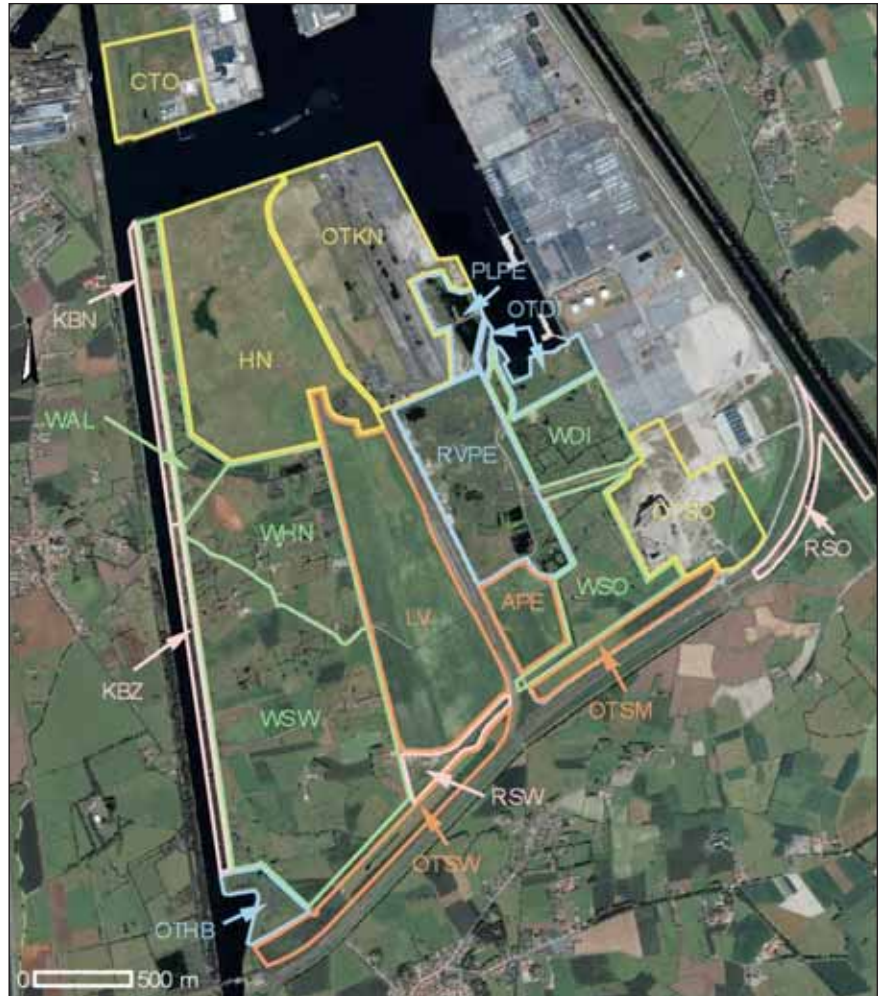
Même si le nombre des oiseaux des prairies a baissé les 10 dernières années, à cause d'un rétrécissement de biotope approprié à la nidification, l'arrière-port de Zeebruges reste un site de nidification important.

Inleiding

De polders waarin de achterhaven van Zeebrugge (West-Vlaanderen) is aangelegd waren van oudsher zeer vogelrijk (Dumoulin 1974, Rappé 1975, Vantorre 1976, Lust 1978). In het kader van de Europese Vogelrichtlijn werd een groot deel van dit gebied in 1988 aangewezen als onderdeel van de speciale beschermingszone voor vogels (SBZ-V) "3.2. Poldercomplex". Een aantal zilte weiden werden later als habitatrictlijngebied (SBZ-H) aangeduid. Gezien de ligging in industriegebied is de toekomst echter zeer onzeker. In het kader van de verdere uitbouw van de haven van Zeebrugge werden reeds heel wat terreinen opgespoten en in 2000 werden verschillende stukken uit het vogelrichtlijngebied geschrapt en gecompenseerd door andere gebieden, met name Klemskerke-Vlissegem, Paddegat en Kwetsbage.

Er resten momenteel nog een aantal historische zilte weidecomplexen die veel sloten en poelen bevatten. De opgespoten terreinen bevatten zeer uiteenlopende biotopen zoals graslanden, rietlanden *Phragmites australis*, ruigtes en schrale begroeiingen. Op heel wat plaatsen zijn plassen aanwezig waarvan sommige relatief diep zijn en andere 's zomers droogvallen. De achterhaven van Zeebrugge biedt dan ook leefruimte aan vele soorten vogels, zowel tijdens de winter als tijdens het broedseizoen, en dient als slaapplek voor bijv. kiekendieven *Circus sp.* (De Scheemaeker 1988), Kleine Zilverreigers *Egretta garzetta* (D'hoore 2002), Wulpen *Numenius arquata*, Kemphanen *Philomachus pugnax* en meeuwen *Larus sp.* Ondermeer dankzij de nabijheid van de kust is het gebied ook zeer belangrijk voor doortrekkers.

Deze publicatie gaat in op het belang van de Zeebrugse achterhaven voor broedvogels en de effecten van de havenuitbreidingswerken hierop. Er werd nagegaan in hoeverre de historisch permanente weiden nog dezelfde vogelsoorten herbergen als vroeger en hun dichtheden nog vergelijkbaar zijn. Daarnaast werd de waarde van de opgespoten terreinen onderzocht. Er werd nagegaan of deze terreinen een vervangbiotoop kunnen vormen voor bepaalde weidevogels en in welke mate ze broedgelegenheid bieden aan nieuwe vogelsoorten. Aangezien er geen volledige gegevens beschikbaar waren uit het recente verleden, werd besloten om tijdens het voorjaar van 2004 alle gebieden waar nog geen bedrijven gevestigd zijn volledig te inventariseren op broedvogels. De huidige broedpopulaties werden vervolgens vergeleken met historische gegevens. Voor futen, ganzen, eenden, rallen en steltlopers was een grondige inventarisatie beschikbaar

Figuur 1: Luchtfoto van de achterhaven van Zeebrugge, met aanduiding van de begrenzing van de geïnventariseerde gebieden.

Figure 1: Aerial photograph of the rear harbour of Zeebrugge, showing the boundaries of the areas investigated.

uit 1993 (Lust & Dias 1994). Voor de andere soorten maakten we vooral gebruik van gegevens uit de databank van de vogelwerkgroep Mergus, die beheerd wordt door F. De Scheemaeker.

Gebiedsbeschrijving

Figuur 1 toont de begrenzing van de geïnventariseerde gebieden. Om de gegevens te kunnen vergelijken met eerdere publicaties werden zoveel mogelijk de gebiedsnamen zoals voorgesteld door Lust & De Scheemaeker (1995) gebruikt. De achterhaven van Zeebrugge wordt gekenmerkt door een groot aantal verschillende biotopen zoals weilanden, hooilanden, akkers, rietlanden, ruigtes en struwelen. De meeste percelen worden doorsneden door sloten en op heel wat plaatsen zijn er plassen. Tabel 1 geeft een overzicht van alle gebieden en hun kenmerken.

Methode

De inventarisatiemethode die gebruikt werd

is de uitgebreide territoriumkartering zoals beschreven door Hustings et al (1985). De tellingen in de achterhaven van Zeebrugge werden uitgevoerd door vier tellers, die elk een deelgebied voor hun rekening namen. Het aantal tellingen was afhankelijk van de aard van het gebied en van het belang van dat gebied voor de broedvogels. In open weidecomplexen volstaat traditioneel een kleiner aantal tellingen dan in onoverzichtelijke biotopen zoals bossen en moerassen. Bovendien moeten bij de meeste weidevogels enkel de broedparen gelokaliseerd worden, terwijl bij bos- en moerasvogels meestal de territoria moeten ingetekend worden op een kaart. Zo werden in de weidecomplexen van de Dudzeelse polder (WSW, WHN en WAL) minimum vier tellingen uitgevoerd en in de weiden gelegen tussen de opgespoten terreinen (WSO en WDI) minimum drie tellingen. De opgespoten terreinen die bestaan uit rietland en plassen (OTHB, PLPE en OTDI) werden minimum vijf maal bezocht. Het meest uitge-

Weidegebieden					
WSW	Weiden Spoorweg West	130 ha	Historische weilandcomplexen, Dudzeelse polder	- zilte weilanden en enkele akkers (extensieve landbouw)	
WHN	Weiden Hoge Noen	54 ha		- sloten met goed ontwikkelde rietkragen	
WAL	Weiden Achterhaven kant Lissewege	20 ha		- ondiepe plassen met brede slikranden	
WSO	Weiden Spoorweg Oost	33 ha	Historisch permanente weiden tussen de opgespoten terreinen	- Structuur gelijk op deze van Dudzeelse polder	
WDI	Weiden Distrigas	27 ha		- sterk verruigde zilte graslanden met veel hoge kruiden (begrazing stopgezet in 1998) - groot aantal sloten - enkele zeer brede rietkragen	
Opgespoten terreinen					
OTHB	Opgespoten Terrein Herdersbrug	9 ha	Plassen en rietland	- rietvegetatie met vrij veel opslag van struiken - enkele relatief diepe waterplassen met door riet begroeide oevers, zonder slikranden	
RVPE	Rietveld Pelikaan	51 ha		- afwisseling van veel verschillende biotopen! - uitgestrekte rietvelden - struweel - klein loofbosje - graslandachtig stuk met veel hoge kruiden - plassen van uiteenlopende diepte met zowel vegetatierijke oevers als onbegroeide slikranden	
PLPE	Plasjes Pelikaan	10 ha		- 2 diepe plassen met 's zomers slikranden en met relatief brede rietkragen	
OTDI	Opgespoten Terrein Distrigas	11 ha	Graslanden en schraal begroeide oppervlakten	- rietland - beperkte opslag van struweel - enkele plassen en een kunstmatige greppel	
HN	Hoge Noen	93 ha		- hooiland - ondiepe plassen die tijdens de zomer droogvallen	
OTKN	Opgespoten Terrein Kolen Noord	79 ha		- hooiland - ingezaaide Luzerne - nauwelijks begroeid zand - stenige ondergrond met zeer schrale vegetatie - grachten met rietkragen - enkele ondiepe plassen	
OTSO	Opgespoten Terrein Spoorweg Oost	38 ha		- grotendeels begroeid met Luzerne en andere hoge kruiden - ondiepe plassen - klein stukje rietland - klein stukje nauwelijks begroeid zand - grachten, waarvan 1 met hoge, bijna verticale oevers	
CTO	Opgespoten Terrein CTO	25 ha		- grotendeels geasfalteerd tijdens voorafgaande winter (geasfalteerde stuk werd buiten beschouwing gelaten) - klein stukje rietland en ruigte - afgegraven stuk met zandgrond - recent opgespoten stukjes.	
LV	Luzerneveld	80 ha		Maisakkers	
APE	Akkers Pelikaan	15 ha			
OTSW	Opgespoten Terrein Spoorweg West	25 ha			
OTSM	Opgespoten Terrein Spoorweg Midden	13 ha	- bevat ook een klein weiland		
Ruigten					
RSW	Ruigte Spoorweg West	4 ha	Lange smalle stroken met riet, ruigte en struweel	- brede sloot met rietkragen - ruigte en struweel	
RSO	Ruigte Spoorweg Oost	11 ha		- riet, ruigte en struweel - aantal plassen - langs spoorweg	
Kanaalbermen					
KBZ	Kanaalberm Zuid	11 ha	Kanaalbermen en brede sloot	- loofbos - brede sloot met goed ontwikkelde rietkragen	
KBN	Kanaalberm Noord	9 ha		- struweel - brede sloot met goed ontwikkelde rietkragen	

Table 1: Overzicht en typering van de onderzochte (deel-)gebieden.
Table 1: List of investigated areas and their characteristics.

	Weidecomplexen						Opgespoten terreinen									Andere				Totaal Achterhaven									
	Dudzeelse polder			Weiden tussen opgespoten terreinen			Rietlanden en plassen				Graslanden en gebieden met schrale begroeiing					Akkers					Kanaalbermen en ruigtes								
	WSW (130 ha)	WHN (54 ha)	WAL (20 ha)	Subtotaal	WSO (33 ha)	WDI (27 ha)	Subtotaal	OTHB (9 ha)	RVPE (51 ha)	PLPE (10 ha)	OTDI (11 ha)	Subtotaal	HN (93 ha)	OTKN (79 ha)	OTSO (38 ha)	CTO (25 ha)	Subtotaal	OTSW (25 ha)	LV (80 ha)	OTSM (13 ha)	APE (15 ha)	Subtotaal	KBZ (11 ha)	KBN (9 ha)	RSO (11 ha)	RSW (4 ha)	Subtotaal		
Patrijs	1	1		2										2	1		3												7
Kwartel														2			2												2
Scholekster	13	4	5	22	3	2	5							3	10	3	3	19	1	2	1	3	7					53	
Kluut	5	1		6	2	3	5							3		1	4			4			4						19
Kleine Plevier															1	2	3												3
Kievit	16	7	7	30	2	4	6							17	9	4	4	34	2	8	1	5	16					86	
Tureluur	12	9	8	29	5	4	9		1		1			8	1	1	1	11										50	
Grutto	6	2	1	9	3	2	5							13	1	5	19											33	
Veldleeuwerik	1	1		2					1		1			9	4	3	16			1			1					20	
Boerenzwaluw	2		1	3	1		1																					4	
Graspieper	7			7	1	5	6		4		4			4	6	5	1	16										33	

Table 2: Aantal territoria of broedkoppels in 2004, voor de soorten die vooral in de graslanden, akkers en vegetatiearme biotopen broeden.
Table 2: Number of territories or breeding pairs of species, mainly occurring in meadows, fields and biotopes with poor vegetation, in 2004.

streckte rietveld (RVPE) werd intensiever bezocht (negen keer) omwille van de hoge dichtheden en soortenrijkdom (vroeg en late soorten). De opgespoten terreinen met grasland of met een schrale begroeiing (HN, OTKN, OTSO en CTO) werden minimum drie keer geteld. Daarbij moet opgemerkt worden dat het belangrijkste grasland, de Hoge Noen, vaak bezocht wordt door ornithologen waardoor er veel aanvullende data beschikbaar waren. De opgespoten terreinen die akkers bevatten (LV, APE, OTSW en OTSM) bieden meestal slechts nestgelegenheid aan een beperkt aantal Kieviten *Vanellus vanellus* en Scholeksters *Haematopus ostralegus*. Daarom volstonden twee tellingen na begin mei voor een behoorlijke schatting van de aantallen. Als andere soorten werden aangetroffen op één van deze akkers, dan werden ze verder opgevolgd. De kanaalbermen (KBZ en KBN) en ruigtes (RSW en RSO) vormen slechts smalle stroken van een soms dichte begroeiing in een open landschap en zijn daardoor vrij overzichtelijk. In deze gebieden werden minimum vijf tellingen uitgevoerd. Algemeen dient er ook opgemerkt te worden dat de meeste gebieden buiten de eigenlijke inventarisatierondes ook aanvullende bezoeken kregen van één van de vier tellers of van andere ornithologen.

Resultaten en discussie

Voor het bespreken van de resultaten werden de vogels opgedeeld volgens het broedbiotoop dat ze prefereerden in het studiegebied. Een dergelijke indeling is in zekere zin kunstmatig en mag niet al te strikt geïnterpreteerd worden. Merk ook op dat deze niet noodzakelijk opgaat voor andere regio's.

Vogels van graslanden, akkers en vegetatiearme bodems

Tabel 2 geeft voor de verschillende gebieden het aantal territoria of broedkoppels dat werd vastgesteld voor de soorten die vooral broedden in de graslanden, akkers en vegetatiearme biotopen. Uit de resultaten blijkt dat de achterhaven van Zeebrugge belangrijke aantallen van verschillende soorten steltlopers herbergt. Zowel de historische weiden (WSW, WHN, WAL, WSO en WDI) als de opgespoten terreinen met overwegend een graslandachtige vegetatie (HN en OTSO) zijn daarbij belangrijk. Bij een vergelijking van de dichtheden per gebied vallen de verschillen tussen Tureluur *Tringa totanus* en Grutto *Limosa limosa* op. De dichtheid bij Tureluur is significant hoger (eenzijdige t-test met significantie-niveau $p=0.05$) in de historische weiden (gem. 19.1 koppels/ 100 ha) dan in de opgespoten gebieden met hooiland (gem. 5.6 koppels/ 100 ha). Dit hangt ongetwijfeld samen met hun voorkeur voor locaties met een hoge grondwaterstand en een overwegend lage vegetatie (Beintema et al 1995). In de WAL werden uitzonderlijk hoge dichtheden waargeno-

Weidegebied: Weiden Achterhaven, kant Lissewege (WAL) (Foto: Koen Verbanck)

Dudzeelse polder, Weiden Spoorweg West (WSW) (Foto: Koen Verbanck)

	1993				Totaal achterhaven (837 ha)	2004			
	Weidecomplexen					Weidecomplexen			
	WSW + WHN + WAL (205 ha)	WSO (61 ha)	WDI (46 ha)	Subtotaal (312 ha)	Opgespoten terreinen (525 ha)	Andere (niet geteld)	Opgespoten terreinen (449 ha)	Andere (36 ha)	Totaal achterhaven (748 ha)
Scholekster	9	1	2	12	49		27	26	53
Kluut	7		1	8	101		11	8	19
Bontbekplevier					5				
Kleine Plevier					17			3	3
Strandplevier					7				
Kievit	81	21	32	134	105		36	50	86
Tureluur	13	2	5	20	19		38	12	50
Watersnip	1			1					
Grutto	10	10	9	29	33		14	19	33

Tabel 3: Vergelijking van het aantal koppels steltlopers in 1993 en in 2004.
Table 3: Comparison of number of breeding pairs of waders between 1993 and 2004.

men (39.4 koppels/ 100 ha), wat mogelijk verband houdt met het feit dat dit de meest zilte gronden zijn. Behalve op de HN en het OTSO werd ook op een aantal andere opgespoten terreinen telkens één Tureluur waargenomen. Het betreft hier stukjes slik gelegen aan de rand van een plas. Voor de Grutto werd een omgekeerde tendens gevonden. De dichtheden waren bij deze soort significant hoger in de hooilanden van de opgespoten terreinen (gem. 13.5/ 100 ha) dan in de weiden (gem. 6.0/100 ha) (eenzijdige t-test met significantie-niveau $p=0.05$). Dit bevestigt de bevinding van Beintema et al (1995) die stelt dat Grutto's in cultuurgraslanden hooiland prefereren boven weiland. Ook het koppel Grutto van het OTKN broedde in een klein stukje hooiland. Het voorkomen van de Kluut *Recurvirostra avosetta* in de graslanden, ging veeleer samen met de aanwezigheid van ondiepe plassen met brede slikranden, dan met de structuur van het omliggende grasland. Er werden dan ook geen significante dichtheidsverschillen gevonden. De gemiddelde dichtheid in de graslanden bedroeg 3.7 koppels per 100 ha. Daarnaast

broedde één koppel Kluut op de schraal begroeide terreinen van het CTO en kwam een kleine kolonie (vier koppels) voor op de maïsakker van het LV. De Kieviten en Scholeksters hadden duidelijk geen uitgesproken voorkeur voor een bepaald type cultuurland. Ze broedden zowel in weiden en hooilanden als op akkers. Verder werden slechts drie broedkoppels van de Kleine Plevier *Charadrius dubius* waargenomen, telkens op schraal begroeide terreinen.

Aangezien voor de steltlopers goede gegevens beschikbaar zijn uit 1993 (Lust & Dias 1994), kunnen we ook de evoluties in de aantallen analyseren. Tabel 3 geeft een vergelijking tussen de resultaten uit 1993 en deze uit 2004. Voorzichtigheid is echter geboden bij de interpretatie, aangezien landschap en vegetatie belangrijke veranderingen ondergingen. De Dudzeelse polder (WSW, WHN en WAL) is het enige stuk dat nog in zijn oorspronkelijke staat is. De WSO en WDI werden gedeeltelijk opgespoten en in het resterende gedeelte van de WDI werd in 1998 de begrazing stopgezet. De nu met kruidenrijk grasland, struweel of riet begroeide opgespoten terreinen waren in

1993 nog kale zandvlaktes. De meeste opgespoten terreinen die nu gebruikt worden als maïsakker waren in 1993 begroeid met Luzerne. Sommige terreinen werden bebouwd of geasfalteerd. Als we enkel de Dudzeelse polder bekijken om op die manier landschapswijzigingen uit te sluiten, dan zien we dat het aantal Grutto's en Kluten nagenoeg gelijk gebleven is, het aantal Scholeksters en Tureluurs meer dan verdubbeld is en het aantal Kieviten met ca. 60% afgenomen is. Eén soort, met name de Watersnip *Gallinago gallinago*, waarvan er in 1993 één koppel broedde, is volledig verdwenen uit de Dudzeelse polder. In de resterende tussenliggende weiden (WSO en WDI) worden globaal gezien dezelfde trends waargenomen wanneer we het aantal koppels per oppervlakte-eenheid bekijken. Uitzonderingen worden gevormd door de Kluten die er veel sterker toegenomen zijn en door de Grutto's waarvan de dichtheden ongeveer gehalveerd werden. Als we de totale achterhaven bekijken, dan zien we dat, met uitzondering van de Tureluur en de Scholekster, de aantallen steltlopers sterk zijn teruggefallen. Bij Kievit en Grutto is dat

	Weidecomplexen						Opgespoten terreinen										Andere				Totaal Achterhaven							
	Dudzeelse polder						Rietlanden en plassen				Graslanden en gebieden met schrale begroeiing				Akkers		Kanaalbermen en ruigtes											
	WSW (130 ha)	WHN (54 ha)	WAL (20 ha)	Subtotaal	WSO (33 ha)	WDI (27 ha)	Subtotaal	OTHB (9 ha)	RVPE (51 ha)	PLPE (10 ha)	OTDI (11 ha)	Subtotaal	HN (93 ha)	OTKN (79 ha)	OTSO (38 ha)	CTO (25 ha)	Subtotaal	OTSW (25 ha)	LV (80 ha)	OTSMS (13 ha)		APE (15 ha)	Subtotaal	KBZ (11 ha)	KBN (9 ha)	RSO (11 ha)	RSW (4 ha)	Subtotaal
Dodaars					1	1	1	2	2		5																	6
Knobbelzwaan									1		1																	1
Grauwe Gans		2		2	2	2	3				3	5				5								3			3	
Canadese Gans					1	1	1	1			2																	3
Bergeend	10	8	3	21	7	5	12	3	1		3	7	10	6		2	18	3	1		4	8		2			2	
Nijlgans												1				1											1	
Magelhaengans												1				1				1	1					2		
Wilde Eend	26	10	6	42	9	5	14	7	5	4	2	18	26	3	2	31	2				2	1	2	5	2	10		
Krakeend	1	1		2	1	3	4		1	1		2	6		1	7										15		
Slobeend	1			1	1		1						4			4										6		
Wintertaling												1				1										1		
Zomertaling												3				3										3		
Kuifeend		2		2	1	1	2	1	4	4	1	10														1	15	
Waterral		1	2	3					2			2														1	6	
Waterhoen	1	1	2	4				2	1	1		4											1	4			5	
Meerkoet	5	1	2	8	1	1	2	2	7	4	1	14		2		2						2	3	1	1	7		
Oeverzwaluw										14	14			29		29										43		
Blauwborst	6		4	10	1	2	3	1	10		1	12	1		1	2									2	2		
Rietzanger	5	6	10	21	4	15	19	6	35	4	18	63	12	6		18							3	6	5	14		
Graszanger					2	2			11	1	5	17	2	1	1	5										24		
Kleine Karekiet	7	8	7	22	5	12	17	6	29	4	12	51	4	5		10		1			1	2	14	10	4	30		
Baardmannetje								2			2															2		
Rietgors		1	1	2	4	4	8	19	3	7	7	29	2	6	1	2	11							3	3		6	

Tabel 4: Aantal territoria of broedkoppels in 2004, voor de soorten die vooral langs waterpartijen of in rietvegetaties broeden.
Table 4: Number of territories or breeding pairs occurring mainly in wetlands or reedbeds.

Opgespoten terrein: Rietveld Pelikaan (RVPE) (Foto: Koen Verbanck)

omwille van een verlies aan oppervlakte grasland en bij plevieren en Kluten is het dichtgroeien van de opgespoten zandige terreinen het probleem. Bontbekplevier *Charadrius hiaticula* en Strandplevier *Charadrius alexandrinus* zijn verdwenen en er broeden nog slechts enkele koppels Kleine Plevier. Het aantal broedgevallen van Kluit ging met meer dan 80% achteruit. Behalve steltlopers geven ook enkele andere vogelsoorten de voorkeur aan dit biotoop. De Veldleeuwerik *Alauda arvensis*, die een typische vogel is van grasland, komt in significant (eenzijdige t-test met significantie-niveau $p=0.05$) hogere dichtheden voor op de opgespoten terreinen met grasland (gem. 8.8 koppels/ 100 ha) dan in de weiden (gem. 0.5 koppels/ 100 ha). Voor de Graspieper *Anthus pratensis* werden geen significante dichtheidsverschillen gevonden. Het gemiddeld aantal territoria in de graslanden bedroeg 6.3 per 100 ha. De Boerenzwaluw *Hirundo rustica*, die gebonden is aan landbouwbedrijven, kwam slechts in zeer kleine aantallen voor. Ook voor de Patrijs *Perdix perdix* is de achterhaven slechts van beperkt belang. In het hooiland van de HN lagen twee territoria van Kwartel *Coturnix coturnix*. Ook in een aantal andere stukken hooiland werden aanvankelijk zingende Kwartels (drie zangposten) waargenomen, maar deze verdwenen vroegtijdig bij het maaien van de percelen. De aantallen liggen duidelijk veel lager dan de 34 territoria die Lust & Dias (1994) vonden in 1993. Het aantal broedgevallen van Kwartel was in dat jaar echter uitzonderlijk hoog tengevolge van het massaal inzaaien van Luzerne op opgespoten terreinen. Het omzetten van deze luzernevelden in maïskakkers leidde later tot het volledig verdwijnen van de populatie in één jaar tijd.

Vogels van waterpartijen en rietvegetaties

Tabel 4 geeft een overzicht van de aantallen broedkoppels voor de soorten die de voorkeur gaven aan dit biotoop. De waterpartijen en rietvegetaties in het bestudeerde gebied verschillen onderling zeer sterk van structuur. In de weilanden treffen we vooral ondiepe, slibrijke plassen en sloten met zacht hellende oevers aan. Ze worden vaak omzoomd door al dan niet brede rietkragen. Ook op de opgespoten terreinen komen sloten voor, maar deze hebben meestal steilere oevers met vaak veruigde rietkragen en zijn niet zo slibrijk. Sterk verschillend van al deze eerder kleine lijnvormige leefgebieden zijn de uitgestrekte rietlanden en plassen op bepaalde opgespoten terreinen. Het maken van een zinvolle vergelijking tussen de dichtheden in de verschillende soorten terreinen is niet voor de hand liggend, gezien de grote verschillen in afmetingen en vorm.

We beperken ons daarom tot het bekijken van de relatieve verschillen in voorkeur tussen de vogelsoorten onderling. Figuur 2 toont voor alle soorten die vooral in wateren rietrijke biotopen broeden, het relatief belang van de verschillende soorten terrein. Hieruit blijkt dat voor Blauwborst *Luscinia svecica cyanecula*, Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*, Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus* en Rietgors *Emberiza schoeniclus* 39-52% van de territoria zich op de opgespoten terreinen met uitgestrekte rietvelden bevonden. De geschiktheid van deze terreinen voor al deze soorten hangt ongetwijfeld samen met de grote variatie in vegetatiestructuur en met het voorkomen van alle veruigingsstadia tussen homogeen rietland en struweel. Bij Rietzanger en Kleine Karekiet bevonden ongeveer de helft van de resterende territoria zich in de weidcomplexen. Voor Rietgors was dit iets meer dan een derde en voor Blauwborst ongeveer drie vierden.

Een vergelijking van deze data met gegevens uit het verleden is niet voor de hand liggend. De toename van het rietareaal op de opgespoten terreinen laat een toename van het aantal rietvogels vermoeden. Enkel voor de Blauwborst waren nauwkeurige tellingen uitgevoerd. Lust (1993) beschrijft de kolonisatie van de Brugse polders door de Blauwborst in de periode 1978-1993. In de Zeebrugse achterhaven broedde de soort voor het eerst in 1983 (twee territoria). Daarna nam het aantal koppels er jaarlijks toe. In 1993 werden 34 territoria gevonden. Ondanks de toename van de oppervlakte opgespoten terrein die begroeid is met riet, is het aantal broedgevallen van Blauwborst (29 territoria) nu blijkbaar lager dan in 1993. In het RVPE kwamen er ook twee territoria voor van Baardmannetje *Panurus biarmicus*,

Baardmannetje *Panurus biarmicus* (Foto: Francis Van Bauwel)

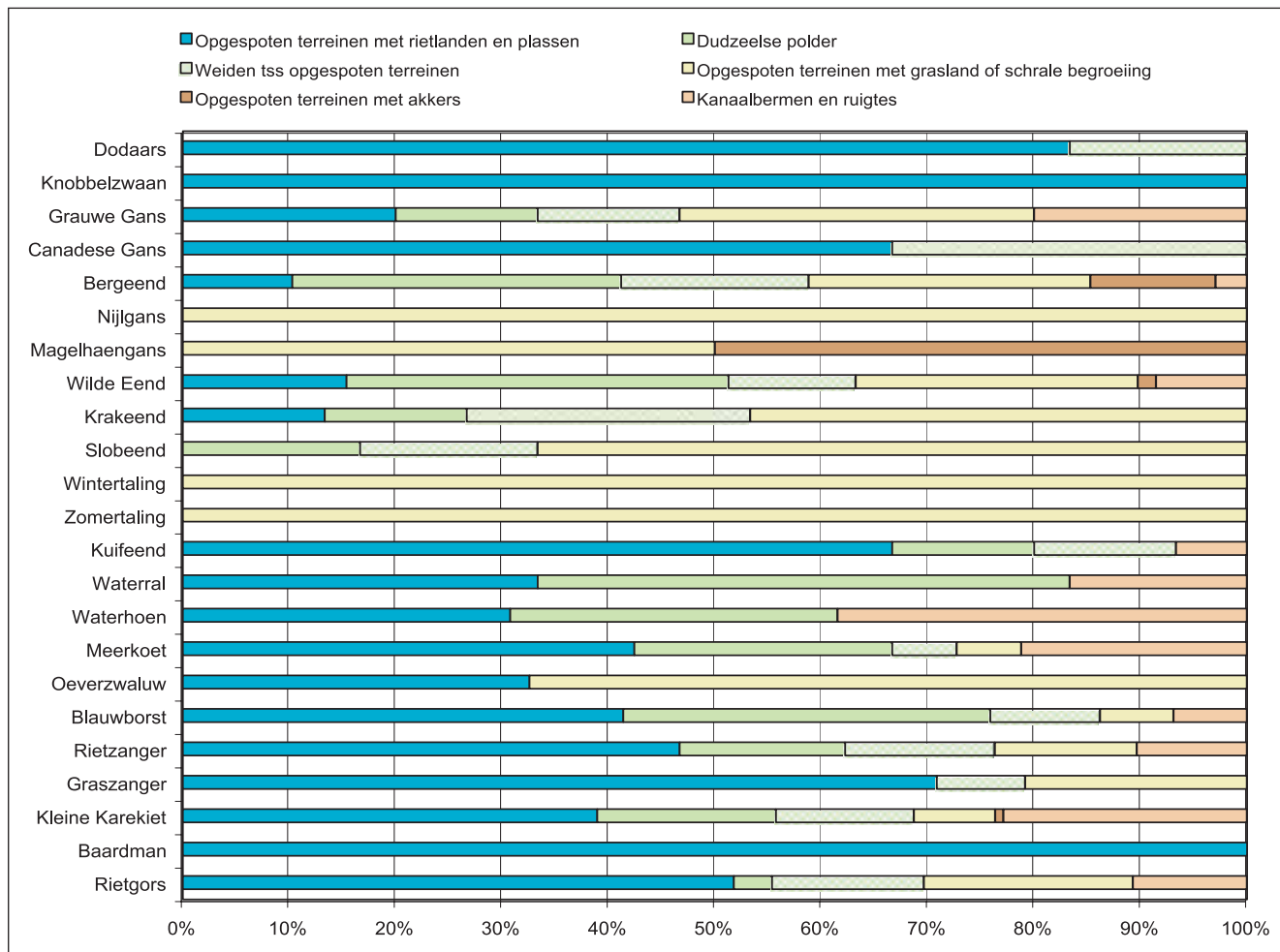
een soort die gebonden is aan uitgestrekte rietmoerassen. Deze soort is een onregelmatige broedvogel in de achterhaven van Zeebrugge. Het maximum werd bereikt in 1993 (5-6 koppels in het RVPE) (Martens 1994). Opmerkelijk zijn ook de 24 territoria van Graszanger *Cisticola juncidis*. De eerste waarneming in Vlaanderen van deze soort dateert van 1975 en het eerste broedgeval van 1977 (Wenduine, één of twee broedparen). Tussen 1977 en 1984 nam het aantal koppels langzaam toe tot ongeveer tien. Na een aantal strenge winters verdween de soort echter terug uit Vlaanderen (Bulteel 1976). Vanaf juli 1999 werden opnieuw regelmatig Graszangers waargenomen in de regio (Vermeersch *et al* 2004). In 2000 werden een tiental territoria genoteerd, in de achterhaven van Zeebrugge. In de daaropvolgende winter bleef de soort in onze regio aanwezig. In 2001, 2002 en 2003 werden respectievelijk 5-6, 15 en 10 territoria waargenomen (Martens 1994). De Graszangers beperkten zich in het verleden steeds tot de gebieden met uitgestrekte rietvegetaties. In 2004 kwam daar echter verandering in. De territoria bevonden zich dit jaar zowat over-

Slobeend *Anas clypeata*, 8 mei 2005, Uitkerke (W), (Foto: Koen Verbanck)

al waar de combinatie van ruige grassen en riet aanwezig was, zij het vaak over slechts zeer beperkte oppervlakte. Opmerkelijk is ook dat Bulteel (1976) vermeldt dat Graszangers midden jaren 70 in Vlaanderen zeer laat in het seizoen broedden, nl. in augustus en september. Dit gaat momen-

teel niet meer op. De vogels waren reeds vanaf eind april uitgesproken territoriaal. Mogelijk betrof het in de jaren 70 jongen uit een eerste broedsel die uitgezworven waren en in het najaar van hun geboortjaar reeds een territorium verdedigden. Het studiegebied bood ook onderdak aan

Figuur 2: Relatief belang van de verschillende soorten terrein in 2004, voor de soorten die vooral in water- en rietrijke biotopen broedden.
Figure 2: Relative importance of various types of habitat for bird species breeding mainly in wetlands and reedbeds, in 2004.

	1993				2004									
	Weidecomplexen			Opge- spotten terreinen (525 ha)	Andere (niet geteld)	Totaal achter- haven (837 ha)	Weidecomplexen		Opge- spotten terreinen (449 ha)	Andere (36 ha)	Totaal achter- haven (748 ha)			
	WSW + WHN + WAL (205 ha)	WSO (61 ha)	WDI (46 ha)	Subtotaal (312 ha)				WSW + WHN + WAL (205 ha)	WSO (33 ha)	WDI (27 ha)	Subtotaal (264 ha)			
Fuut					1		1							
Dodaars					1		1	1			1	5		6
Grauwe Gans	?	?	?	?	?	?	7	2	0	2	4	8	3	15
Canadese Gans								1			1	2		3
Bergeend	30	4	9	43	30		73	21	7	5	33	33	2	68
Nijlgans												1		1
Magelhaengans												2		2
Wilde Eend	96	13	14	123	47		170	42	9	5	56	51	10	117
Krakeend	1			1			1	2	1	3	6	9		15
Pijlstaart					1		1							
Slobeend	8	2	5	15	6		21	1	1		2	4		6
Wintertaling	3	1		4			4					1		1
Zomertaling	2		1	3			3					3		3
Kuifeend	11	2	4	17	24		41	2	1	1	4	10	1	15
Waterral								3			3	2	1	6
Waterhoen								4			4	4	5	13
Meerkoet	22	4	4	30	19		49	8	1	1	10	16	7	33

Tabel 5: Vergelijking van het aantal koppels futen, ganzen, eenden en rallen in 1993 en in 2004.

Table 5: Comparison of the number of breeding pairs of grebes, geese, ducks and rails between 1993 and 2004.

twee kolonies Oeverzwaluwen *Riparia riparia*. Voor de kolonie van het OTSO (29 koppels) bevonden de nestholtes zich in de steile oevers van een kunstmatige gracht. De andere kolonie (14 koppels) bevond zich in een oever van het zuidelijk insteeddok.

In 2004 werden geen broedgevallen van Snor *Locustella luscinioides* genoteerd in het studiegebied. Deze soort is hier een onregelmatige broedvogel (vier keer tijdens de voorbije 12 jaren met een maximum van vijf broedparen in 2000)..

In de achterhaven van Zeebrugge broedden ook een aantal soorten futen, ganzen, eenden en rallen. Zowel bij Zomertaling *Anas querquedula* als Wintertaling *Anas crecca*, typische soorten van natte weilanden met veel sloten, was het aantal broedgevallen laag (respectievelijk drie en één) en alle koppels bevonden zich in 2004 op de Hoge Noen. De aantallen zijn vergelijkbaar met deze uit 1993 (respectievelijk drie en vier), maar destijds broedden beide soorten in de weiden van de Dudzeelse polder. Een vergelijking tussen de resultaten van 1993 en deze van 2004 kan gevonden worden in tabel 5. Ook de Slobeend *Anas clypeata* had een uitgesproken voorkeur voor de Hoge Noen (vier koppels), terwijl de resterende

twee koppels zich in de sloten van de weidecomplexen bevonden. De aantallen van deze soort zijn aanzienlijk afgenomen sinds 1993 (toen nog 21 koppels), en dit vooral in de weiden (2 koppels in 2003 tegenover 15 koppels in 1993). De Kuifeend *Aythya fuligula* broedde vooral (67%) aan de grotere plassen op de opgespotten terreinen, zoals blijkt uit figuur 2. Ook voor deze eendensoort zijn de aantallen meer dan gehalveerd, en ditmaal was de afname zowel in de weiden als op de opgespotten terreinen aanzienlijk. Krakeend *Anas strepera* en Wilde Eend *Anas platyrhynchos* hadden geen uitgesproken biotoopvoorkeur. Voor Krakeend nam het aantal koppels toe van 1 in 1993 tot 15 in 2004, wat ongetwijfeld samenhangt met de algemene populatietoename in West-Europa (Hagemeijer & Blair 1997). Wilde Eend nam daarentegen met ca. 30% af door het verlies van geschikte weiden. Ook voor de Meerkoet *Fulica atra* is het aantal broedgevallen in de weidecomplexen aanzienlijk afgenomen. Mogelijk zijn deze cijfers voor eenden en Meerkoet in zekere mate beïnvloed door een verschil in telmethode. In 1993 werden per soort een aantal integrale gebiedstellingen gedaan, terwijl in 2004 per deelgebied een volledige broed-

vogelinventarisatie werd uitgevoerd. Toch hebben we de indruk dat het, zeker voor Slobeend en Kuifeend, om een reële afname gaat. Verder broedden in 2004 in de achterhaven zes Waterrallen *Rallus aquaticus*, waarvan de helft in de weiden.

De Bergeend *Tadorna tadorna* beschouwen we hier apart, gezien ze meestal in ondergrondse holen broedt en veel minder aan water gebonden is dan de andere soorten. De Bergeend vertoonde binnen de achterhaven geen uitgesproken biotoopvoorkeur. Voor deze soort zijn de aantallen ook niet noemenswaardig veranderd sinds 1993.

Uit tabel 5 blijkt duidelijk dat de ganzen sterk toegenomen zijn gedurende de voorbije 11 jaar. Voor de Grauwe Gans *Anser anser* is het aantal broedgevallen ongeveer verdubbeld. De Canadese Gans *Branta canadensis*, de Nijlgans *Alopochen aegyptiacus* en de Magelhaengans *Chloephaga picta* zijn nieuw in het studiegebied.

Het aantal territoria van Dodaars *Tachybaptus ruficollis* is momenteel duidelijk hoger dan in 1993. Het ene koppel Fuut *Podiceps cristatus* verdween samen met de put waarop hij broedde.

Het beschouwde biotoop was tot vorig jaar ook zeer belangrijk voor de Bruine

	Weidecomplexen						Opgespoten terreinen										Andere				Totaal Achter- haven								
	Dudzeelse polder			Weiden tussen opgespo- ten terreinen			Rietlanden en plassen					Graslanden en gebieden met schrاله begroeiing					Akkers					Kanaalbermen en ruigtes							
	WSW (130 ha)	WHN (54 ha)	WAL (20 ha)	Subtotaal	WSO (33 ha)	WDI (27 ha)	Subtotaal	OTHB (9 ha)	RVPE (51 ha)	PLPE (10 ha)	OTDI (11 ha)	Subtotaal	HN (93 ha)	OTKN (79 ha)	OTSO (38 ha)	CTO (25 ha)	Subtotaal	OTSW (25 ha)	LV (80 ha)	OTSM (13 ha)		APE (15 ha)	Subtotaal	KBZ (11 ha)	KBN (9 ha)	RSO (11 ha)	RSW (4 ha)	Subtotaal	
Torenvalk	1			1	1	1	2																					3	
Fazant	1		1	2				2	3		3	8	1				1									1	1	12	
Holenduif	1	1		2																						1	1	3	
Houtduif	2			2		1	1	3	2		1	6											4	1	1	2	8	17	
Koekoek								1	2			3												1	1	1	3	6	
Ransuil									1			1																1	
Groene Specht																								1			1	1	
Witte Kwikstaart															1	1	2											2	
Winterkoning	2			2	1		1	8	1		2	11											8	4	8	3	23	37	
Heggenmus	1			1				6	4			10											2	3	2	1	8	19	
Roodborst																							1				1	1	
Roodborsttapuit					1		1	1	1	1		3		1		1										1	1	6	
Zanglijster																								1			1	1	
Merel	3			3		1	1	3				3											1	2	2	2	7	14	
Tuinfluit								3	1			4											2		1		3	7	
Zwartkop								2				2											5	2	2		9	11	
Grasmus					1		1	5	2			7											1	3	2	3	9	17	
Sprinkhaanzanger								1	1		1	3	2			2											5	5	
Cetti's Zanger								4			1	5											1	3			4	9	
Bosrietzanger	2		1	3	3	1	4	8	11	2	5	26											2	4	7	3	16	49	
Fitis									2			2											2		2		4	6	
Tjiftjaf								5	2		1	8											6	4	3	1	14	22	
Koolmees								1				1											5	2	1		8	9	
Pimpelmees																							4		1		5	5	
Gaai																							1				1	1	
Ekster	1			1				1	1		1	3											2	3	1		6	10	
Kauw																							1				1	1	
Zwarte Kraai								1	1		2	4	2			2							2	1		1	4	10	
Huisemus	2	2		4																								4	4
Ringmus	1			1																								1	1
Kneu		1		1				2	4		2	8												4	1	1		6	15

Tabel 6: Aantal territoria of broedkoppels in 2004, voor de soorten die gebonden zijn aan ruigtes, struwelen en bossen.
Table 6: Number of territories of breeding pairs occurring in scrub or woodland in 2004.

Kiekendief *Circus aeruginosus*. In het voorjaar van 2001, 2002 en 2003 broedden er steeds ca. 10 koppels. Dit jaar waren aanvankelijk vier koppels territoriaal actief, maar geen van de koppels kwam tot broeden. De afwezigheid van deze soort dit jaar was vermoedelijk te wijten aan een combinatie van negatieve factoren. We denken daarbij aan de verdroging van de opgespoten terreinen met verlanding van de rietvelden, de aanwezigheid van Vossen *Vulpes vulpes* en opschietend struweel. Half weg de jaren 90 was eerst een grote kolonie van Kokmeeuwen *Larus ridibundus* in de Weiden Distrigaz en op de plassen van het Rietveld Pelikaan (max. ca. 750 koppels in 1999). Eind jaren 90 kwamen ook de 'grote' meeuwen er broeden, eerst op de Hoge Noen later op het OTK, met tot ca. 1000 koppels Zilvermeeuw *Larus argentatus* en 350 koppels Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*. Vanaf 2002 daalden de aantal-

len pijlsnel, mogelijk ten gevolge van predatie door Vossen *Vulpes vulpes*. In 2003 waren er nog slechts 29 broedparen van Kleine Mantelmeeuw en 98 van Zilvermeeuw. In 2004 was de kolonie verdwenen.

Vogels van ruigtes, struwelen en bossen

Een overzicht van de broedgevallen in de achterhaven, voor soorten die gebonden zijn aan ruigtes, struwelen en bossen, is gegeven in tabel 6. Het betreft vooral vrij algemene soorten die niet speciaal kenmerkend zijn voor de polders of voor opgespoten terreinen. Heel wat van deze soorten hadden ook territoria in de rietlanden, meestal in de verruigde stukken (zie tabel 7). Andere soorten broedden dan weer exclusief in de kanaalbermen. De enige roofvogelsoort die er dit jaar broedde was de Torenvalk *Falco tinnunculus*. Het afgelopen decennium nam het aantal broedende roofvogelsoorten in het stu-

diegebied nochtans toe. In 2002 en 2003 broedde er bijvoorbeeld telkens één koppel Buizerd *Buteo buteo* en één koppel Sperwer *Accipiter nisus* in de kanaalbermen van het Zeekanaal en in 2002 broedde er ook één koppel Boomvalk *Falco subbuteo*. Verder broedden er ook enkele koppels Holenduif *Columba palumbus*, Witte Kwikstaart *Motacilla alba*, Huisemus *Passer domesticus* en Ringmus *Passer montanus*. Een kwantitatieve vergelijking van het aantal broedgevallen is voor de meeste soorten van dit biotoop niet mogelijk aangezien deze 'gewone soorten' in de achterhaven van Zeebrugge in het verleden weinig aandacht kregen. We kunnen echter stellen dat er steeds meer vogels van deze groep broeden, gezien de verruiging en verstruweling van verschillende opgespoten terreinen. We bekijken hier twee soorten meer in detail. De Cetti's Zanger is net als een aantal andere zuidelijke soorten bezig aan een

Soorten die ook in de rietlanden broedden:			
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>
Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	Cetti's zanger	<i>Cettia cetti</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>	Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>
Roodborsttapuit	<i>Saxicola torquata</i>	Koolmees	<i>Parus major</i>
Merel	<i>Turdus merula</i>	Ekster	<i>Pica pica</i>
Tuinfluit	<i>Sylvia borin</i>	Zwarte Kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>
Soorten die enkel in de kanaalbermen broedden:			
Groene Specht	<i>Picus viridis</i>	Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	Kauw	<i>Corvus monedula</i>

Tabel 7: Broedvogelsoorten in rietlanden en kanaalbermen.
Table 7: Breeding bird species occurring in reedbeds and on canal banks.

opmars in onze regio. In 1993 bevond zich één zangpost langs de afleidingsvaarten, net buiten ons studiegebied. Na een afwezigheid van negen jaar, broedde hij in 2003 in de achterhaven. Er werden toen zes tot zeven koppels waargenomen. In 2004 werden negen territoria bezet. De Roodborsttapuit broedde in de jaren '80 verspreid over gans Noord-West-Vlaanderen. Begin de jaren '90 daalde het aantal broedkoppels er echter van ca. 50 tot net geen 10. Op het eind van de jaren '90 herstelde de populatie zich in de polders, waar er terug een 30-tal koppels waargenomen werden. In de Brugse rand en in de bossen ten zuiden van Brugge is hij echter nog steeds niet terug. De achterhaven herbergde in 2003 zes koppels. Hij

broedt er in zijn favoriete biotoop: laaggelegen ruigtes, vaak naast bermen met voldoende uitkijkposten.

Conclusies

De achterhaven van Zeebrugge is nog steeds een belangrijk broedgebied, niettegenstaande heel wat soorten achteruitgegaan zijn tengevolge van biotoopverlies. Zowel in de Dudzeelse polder, het deel van de achterhaven waar het landschap nog in zijn oorspronkelijke toestand is, als in de weiden die zich tussen de opgespoten terreinen bevinden broeden belangrijke aantallen weidevogels, die voor de meeste soorten vergelijkbaar zijn met de aantallen van ca. tien jaar geleden. Voor Tureluur en

Scholekster vonden we zelfs een sterke toename. Ook de opgespoten terreinen die begroeid zijn met grassen en kruiden vormen een geschikt broedbiotoop voor veel weidevogelsoorten. Vooral Grutto en Veldleeuwerik geven de voorkeur aan deze terreinen. De weinige recent opgespoten terreinen zijn uiterst geschikt voor Kluten en plevieren. De opgespoten terreinen die rietland en plassen bevatten en de sloten en plassen in de weilanden, bieden levensruimte aan heel wat water- en rietvogels. Voor Vlaanderen opmerkelijke soorten zijn Baardmannetje en Graszanger. Tengevolge van de vegetatiesuccessie op de opgespoten terreinen, broeden er ook steeds meer vogels die gebonden zijn aan ruigtes, struwelen of bosjes. Opvallend hierbij is het grote aantal Cetti's Zangers.

Dankwoord

Hierbij willen we iedereen bedanken die ons aanvullende gegevens bezorgde, in het bijzonder de leden van de vogelwerkgroep Mergus. Ook dank aan het havenbestuur voor de vrije toegang tot de gebieden.

Referenties

- Beintema A., O. Moedt & D. Ellinger, 1995. *Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels*. Schuyt & Co, Haarlem.
Database Vogelwerkgroep Natuurland Mergus, coördinatie Frank de Scheemaeker.
De Scheemaeker F., 1988. Resultaten Stootvogeltelling op 27 en 28 februari 1988 in NW-Vlaanderen. *Mergus* 2(1):32-36
Bulteel G., 1976. Waaiersaartrietzangers *Cisticola juncidis* langs de Beneden-Schelde. *De Giervalk* 66 (1-2): 141-148.
D'hoore P., 2002. De aanwezigheid van de Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta* rond het witte polderdorp Lissewege: periode voorjaar 1995 – voorjaar 2002. *Mergus Nieuwsbrief* 8:2-4
Dumoulin M., 1974. Inventarisatiegegevens over de weiden van Ramskapelle eo, 1973. *Zeevont* 3(1):39-41.
Hagemeijer E. & M. Blair, 1997. *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance*. T & A D Poyser, London.
Hustings M., R. Kwak, P. Opdam & M. Reijnen, 1985. *Vogelinventarisatie: Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging*. Pudoc, Wageningen.
Lust P., 1978. Weidevogelinventarisatie van Ramskapelle & Lissewege 1977. *Zeevont* 7(1):14-15.
Lust P., 1993. De kolonisatie van de Zwinstreek door de Witgesternde Blauwborst (1978-'93). *Mergus* 7:90-157.
Lust P. & W. Dias, 1994. Broedvogelinventarisatie in de achterhaven te Zeebrugge-Dudzele in 1993. *Mergus* 8:117-196.
Lust P. & De Scheemaeker F., 1995. *Officiële benamingen en afkortingen van alle vogelgebieden in Noord West-Vlaanderen*. Vogelwerkgroep Natuurland Mergus.
Martens C., 1994. Broedvogelinventarisatie in 2003 van het Rietveld Pelikaan te Zeebrugge-Dudzele. *Mergus Nieuwsbrief* 4(17):2-4.
Rappé G., 1975. Weidevogels te Ramskapelle. *Stentor* 11(4):21-34.
Vantorre D., 1976. Weidevogelinventarisatie 1975: Ramskapelle/Lissewege. *Zeevont* 5(1):25-28.
Vermeersch C., A. Anselin, K. Devos, M. Herremans, J. Stevens, J. Gabriëls & B. Van Der Krieken, 2004. *Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002*. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel.
Website van het Instituut voor Natuurbehoud: www.instnat.be